

УДК 811.111:070+378

DOI <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2021.76-1.23>

О. А. Ільченко

кандидат філологічних наук,
доцент кафедри філології, перекладу та стратегічних комунікацій
Національної академії Національної гвардії України

Е. О. Яценко

лейтенант,
старший офіцер служби мовного тестування мовного відділу
Національної академії Національної гвардії України

ЕЛЕМЕНТИ МЕДІАГРАМОТНОСТІ НА ЗАНЯТТЯХ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Стаття присвячена проблемам інтегрування елементів медіаграмотності в освітній простір здобувачів вищої освіти, зокрема в заняття з англійської мови або в заняття, які викладаються англійською мовою, що спрямовані на розвиток комунікативних навичок. У час інформаційно-психологічних викликів тема інфомедійної грамотності набула особливо гострої актуальності для українців, у першу чергу молоді.

У цій розвідці розглянуто шляхи інтегрування основ медіаграмотності в освітні професійні програми, сформульовано мету курсу й репрезентовано проєкт програми «Основи медіаграмотності», запропоновано приклади вправ для інтегрування в англійськомовні дисципліни.

Шляхи інтеграції інфомедійної грамотності в освітньо-професійну програму підготовки здобувачів вищої освіти: 1) впровадження окремого курсу; 2) запуск онлайн-курсу або мотивація здобувачів вищої освіти проходити наявні; 3) організація гуртка; 4) включення окремих тем / змістових модулів / блоків змістових модулів до існуючих у програмі дисциплін; 5) введення окремих вправ, що сприятимуть розвиткові критичного аналізу медіаконтенту, у план занять із дисциплін суспільно-гуманітарного циклу, зокрема з англійської мови.

Програма курсу з медіаграмотності передбачає інтеграцію таких основних п'яти тем: 1) роль медіа в житті сучасної людини; 2) традиційні медіа; 3) редакційна політика; 4) соціальні медіа; 5) дезінформація та медіаманіпуляція.

У цій статті запропоновано приклади вправ і завдань, спрямованих на вивчення й самоаналіз медіапростору здобувачів вищої освіти, на розрізнення фактів і суджень, на розвиток новинної грамотності, на ознайомлення із впливом власників медіа на інформаційний медіапростір, на виявлення медіаманіпуляцій. Ці вправи варто сприймати як «правила гри», добираючи контент із англійськомовних, франкомовних, українськомовних і т.д. сайтів за темою заняття, в яке буде інтегровано ту чи ту вправу.

Медіапростір мінливий і в аспекті інформаційного наповнення контенту, і в аспекті подачі / інтерпретації матеріалу. Тож перспектива подальших розвідок спрямована на методичну рефлексію на відповідні зміни в освітньому просторі здобувачів вищої освіти.

Ключові слова: інфомедійна грамотність, англійська мова, інтегрований курс із медіаграмотності.

Постановка проблеми. В епоху інформаційно-психологічних викликів молоді люди мають «озброїтися» навиками критичного декодування медіапродукції й використання масмедіа у свої цілях. Науково-педагогічні колективи навчальних закладів повинні перетворювати здобувачів вищої освіти на свідомих і творчих користувачів масмедіа, сприяти виробленню імунітету до маніпулятивної дії екрану [1, с. 39], а це неможливо без опанування основ інфомедійної грамотності. Цим і зумовлена актуальність теми статті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зростання ролі масмедіа в освітніх процесах, зміна умов і пріоритетів навчання здобувачів вищої освіти, підготовка до життя в інформатизованому суспільстві вимагають визначення змісту медіа-

аосвіти й шляхів її впровадження в педагогічну практику. Цим питанням було присвячено Шосту міжнародну науково-методичну конференцію «Практична медіаграмотність: міжнародний досвід та українські перспективи» (м. Київ, 2018 р.) [2]; Сьому міжнародну науково-методичну конференцію «Сучасний простір медіаграмотності та перспективи його розвитку» (м. Київ, 2019 р.) [3] та ін.

Рефлексією на поставлені завдання можна вважати посібник для вчителя «Медіаграмотність на уроках суспільних дисциплін» [4], проєкт «Вивчай та розрізняй: інфо-медійна грамотність» і розроблений командою цього проєкту посібник для тренера «Інфомедійна грамотність онлайн» (конструктор із 61 практичної вправи – мотиваційної, тематичної і підсумкової) [5]; онлайн-курси з медіа-

грамотності: двомовний онлайн-курс «Very Verified: онлайн-курс з медіаграмотності» (verified.ed-era.com), просвітницький онлайн-курс «Новинна грамотність» (<https://video.detector.media/special-projects/novynna-gramotnist-i22>), курси на платформі «Prometheus» – «Медіаграмотність для освітан», «Медіаграмотність: практичні навички», «Інтернет-медіа», «Інформаційні війни» (prometheus.org.ua) та ін.

Мета статті. Мета цієї розвідки – визначити зміст і намітити шляхи інтегрування елементів медіаграмотності в заняття з англійської мови. Реалізація поставленої мети передбачає вирішення таких завдань:

1) намітити шляхи інтегрування курсу інфомедійної грамотності в освітній простір здобувачів вищої освіти;

2) репрезентувати проєкт програми «Основи медіаграмотності» як інтегрованого курсу;

3) розробити вправи і завдання для розвитку медіаграмотності на заняттях із англійської мови.

Виклад основного матеріалу. Українське суспільство потребує вироблення навичок формування медійної й інформаційної грамотності в умовах пропагандистсько-психологічних війн [4]. Освітні заклади – саме ті інституції, які мають усі можливості для того, щоб долучитися до формування медіаграмотного споживача. Намічаються такі шляхи інтеграції інфомедійної грамотності в освітньо-професійну програму підготовки здобувачів вищої освіти: 1) впровадження окремого курсу; 2) запуск онлайн-курсу або мотивація здобувачів вищої освіти проходити наявні; 3) організація гуртка; 4) включення окремих тем / змістових модулів / блоків змістових модулів до існуючих у програмі дисциплін; 5) введення окремих вправ, що сприятимуть розвитку критичного аналізу медіаконтенту, у план занять дисциплін суспільно-гуманітарного циклу. Науково-педагогічний склад Національної академії Національної гвардії України вже вніс істотні зміни до мотивації та змісту медіаосвіти з фокусом на формуванні навичок критичного мислення й імунітету до маніпуляцій громадською свідомістю та пропаганди: основи медіаграмотності досліджуються на заняттях із «Основ теорії мовної комунікації», «Комунікативного аспекту діяльності військового командира», «Основ наукових досліджень», «Лідерства», «Основ стратегічних комунікацій», «Комунікативної взаємодії НГУ з громадськістю», «Іноземної мови (факультатив)», «Інтенсивного курсу із вивчення іноземних мов» та ін. із запрошенням радника командувача Національної гвардії України зі стратегічних комунікацій Дмитра Брука та практикуючих журналістів Харкова; організовано гурток для курсантів із «прицілом» на відпрацювання практичних навичок інфомедійної грамотності; запущено онлайн-курс «Кожен

ЗМІ» для молодих офіцерів Національної гвардії України. У межах цієї розвідки авторки статті зосередяться на інтеграції вправ на розвиток медіаграмотності в заняття з англійської мови або в ті заняття, які викладаються англійською мовою.

«Мета курсу з медіаграмотності – озброїти здобувачів вищої освіти інструментами критичного аналізу медіаконтенту; розвивати інтерактивні навички (здатність спілкуватися за допомогою медіа й виконувати різні медіаролі) та креативність, яка полягає у формуванні навичок створювати й інтерпретувати медіаконтент» [6, с. 108].

Раніше одна з авторок цієї статті, О. Ільченко, впорядкувала проєкт програми «Основи медіаграмотності» як інтегрованого курсу для здобувачів вищої освіти, що й визначає зміст медіаосвіти (див. табл. 1).

Таблиця 1

Проєкт програми «Основи медіаграмотності»

№	Тема	Навчальні питання
1	Роль масмедіа в житті сучасної людини	1. Масмедіа як джерело інформації 2. Медіазвички здобувачів вищої освіти 3. «Інформаційна бульбашка» та як із неї вирватися 4. Типи контенту 5. Факт і судження 6. Новинна грамотність 7. Свідоме медіаспоживання
2	Традиційні медіа	1. Типи традиційних медіа 2. Власники медіа
3	Редакційна політика	1. Редакційна політика 2. Громадянська журналістика 3. Військова журналістика 4. Журналістські стандарти 5. Свобода слова та цензура
4	Соціальні медіа	1. Соціальні медіа як джерело новин 2. Боти, тролі і групи в соціальних мережах 3. Стереотипи й мова ворожнечі 4. Синдром злого світу
5	Дезінформація та медіа-маніпуляція	1. Типи маніпулятивного контенту 2. Маніпулятивні медіатехнології 3. Наратив як спосіб маніпулювання 4. Маніпулятивні заголовки 5. Дезінформація та політична змова 6. Фотофейки 7. Маніпуляції з першоджерелами 8. Сервіси для фактчекінгу 9. Матеріал на замовлення, або джінса 10. Маніпуляції в рекламі
6	Підсумок	Фінальний проєкт

Джерело: <https://cutt.ly/2xfxqAQ>

Формати проведення занять: комунікативні ігри, вебквести, воркшопи, робота з першоджерелами (аналіз оригінальних англійських постерів, медіастатей, інтерв'ю, дописів у соціальних мережах і т. под.).

Приклади вправ із медіаграмотності для інтегрування в заняття з англійської мови:

Exercise 1. Second acquaintance: tell about yourself, hobbies (you can do it in a humorous

way). Complete the story with a photo. Let your classmates distinguish between true, humorous and fictional information. Consider how a person presents himself in the media reality, does it always provide comprehensive and reliable information?

Exercise 2. Choose and demonstrate a photo that depicts a natural phenomenon, and metaphorically describe the feelings that this photo evokes in you. Ask other group members about their feelings that arise when viewing the same photo. Distinguish between fact and judgment in your communicative activity. Explain how interpretations appear, i.e. opinions concerning verbal decoding of the same fact.

Рис. 1. Приклад фото

Джерело фото: <https://cutt.ly/RbQIs7j>

Exercise 3. Write ordinary and extended news, building it according to the standard scheme: 1) title, 2) main part, 3) answer to five / six questions, 4) a quote that supports the title or main part. The news should relate to the event in which you participated: a professional practice / a sports competitions / a classes using a non-traditional form of education, etc.

Questions to which the news should answer					
1	2	3	4	5	6
Who?	What?	When?	Where?	Why?	How?

Answer the questions:

- What is the optimal number of words in the title?
- How did you start writing the news? From the text or title?
- Formulate the basic grammatical rules of writing news.
- Why the structure of the news should be built on the rule of «an inverted pyramid», when a journalist announces about the most important (foundation of the pyramid) at the beginning and then about the details (the top of the pyramid)?

Exercise 4. (Individual task). Read the article (choose one of the following list of links), answer the questions by filling in the table. Define the main news standards, using references, if necessary. How do

the table's questions relate to the news standards listed in the references?

List of links to articles (by options)

- <https://www.theguardian.com/politics/2021/may/11/queens-speech-unveils-johnsons-populist-and-interventionist-plans>;
- <https://www.buzzfeednews.com/article/piapeterson/photo-stories-may-8>;
- <https://www.express.co.uk/news/politics/1434488/kill-the-bill-latest-boris-johnson-policing-bill-return-queens-speech>;
- <https://www.telegraph.co.uk/politics/2021/05/11/queens-speech-parliament-new-laws-boris-johnson-roadmap-labour/>;
- <https://www.nytimes.com/2021/05/11/business/covid-weight-loss-companies.html?ac>.

Questions	Yes	No
The article contained the opinions of all parties of the conflict or important people.		
The information is presented in the upcoming release of TV or radio news, newspaper / magazine issue, as fast as possible in the online media.		
The article discusses where, and what sources the information came from and whether these sources are competent.		
Every given fact corresponds to reality; citation / retelling of opinions is given word for word.		
There are no assessments and conclusions of the journalist (presenter or reporter), each subjective opinion is clearly marked.		
Availability of key data about the event, i.e. from the news it is clear what, when, where, how and why it happened, who is involved.		

Reference: balance of opinions, efficiency, reliability, accuracy, separation of facts from comments, completeness.

Джерело довідки: <https://cutt.ly/Kh84wKv>

II (group work). Answer the questions:

- What news standards are violated in your chosen material?
- How did you find out about the violation of the news standard?
- Compare the results of your analysis (completed table) with the results of classmates. Make a conclusion-assumption: what news standards are violated more often. Why?

Exercise 5. Recall the plot and the heroes of the fairy tale “Kolobok”, choose your role – Kolobok, Hare, Wolf, Fox, Bear, Grandfather / Grandmother, etc. The teacher (host) asks questions, and the heroes are given reasons to their positions, explain their behavior, justify themselves.

Think about, how one event generates different views. What does it depend on? Who tells and on whose side is he? Is each of the stories told by the “heroes” true? And how does this relate to how information is presented by different media? Pay attention who owns the private media, who are

owners of the media and how they can influence the narrative?

Exercise 6. Take two sheets of paper and circle your palms on each of them with a pencil – draw gloves, cut and paint. Put all the products in one box. The teacher mixes the gloves in the box and gives each one two. Your task – to collect a pair of identical products, exchanging the desired item with classmates. In the process of exchange, apply all your communication skills to influence (manipulate) the conversationalist. The teacher analyzes the dialogues and names the manipulative techniques you use (If you are already familiar with manipulative techniques, then your task is to use these techniques in the process of exchanging gloves).

Рис. 2. Приклад «рукавичок»

Джерело фото: <https://cutt.ly/0nrrpMY>

Запропоновані вправи варто сприймати як «правила гри», добираючи контент із україномовних, франкомовних і т. д. сайтів за темою заняття, в яке буде інтегровано ту чи ту вправу.

Висновки і пропозиції. Вміння протистояти негативним інформаційним впливам і маніпуляціям; шукати, аналізувати й обробляти медіаконтент; створювати власний якісний контент з урахуванням інтересів цільової аудиторії; досягати власної мети за допомогою масмедіа – усе це невід’ємна складова частина розвитку сучасної особистості, а тому необхідно впроваджувати елементи медіаграмотності в навчальний процес закладів вищої освіти у вигляді окремої дисципліни чи у формі інтеграції до чинного навчального плану відповідного напрямку підготовки (спеціальності).

Медіапростір стрімко міняється і в аспекті інформаційного наповнення контенту, і в аспекті подачі / інтерпретації матеріалу. Тож перспектива подальших розвідок спрямована на методичну рефлексію, на відповідні зміни в освітньому просторі здобувачів вищої освіти.

Список використаної літератури:

1. Матеріали Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції «Медіаосвіта – пріоритетний напрям в освіті XXI століття: проблеми, досягнення і перспективи» (25-27 жовтня 2013 року) / за заг. ред. канд. пед. наук Л.Д. Покроєвої. Харків : Харківська академія неперервної освіти, 2013. 268 с.
2. Збірник статей Шостої міжнародної науково-методичної конференції «Практична медіаграмотність: міжнародний досвід та українські перспективи» / за ред. В. Іванова, О. Волошенюк. Київ : Центр вільної преси, Академія української преси, 2018. 244 с. URL : https://www.aup.com.ua/uploads/Zbirnyk_statey_AUP2018.pdf.
3. Збірник статей Сьомої міжнародної науково-методичної конференції «Сучасний простір медіаграмотності та перспективи його розвитку» / за ред. В. Іванова, О. Волошенюк. Київ : Центр Вільної Преси, Академія української преси, 2019. 435 с.
4. Медіаграмотність на уроках суспільних дисциплін. Посібник для вчителя / за ред. В. Іванова, О. Волошенюк, О. Мокрогуза. Київ : Центр вільної преси, Академія української преси, 2016. 201 с. URL : <https://www.slideshare.net/mobile/ssuser9b9413/ss-63773058>.
5. Інфомедійна грамотність онлайн: посібник для тренера / за заг. ред. О. Тараненко / Розроблено в рамках проєкту «Вивчай та розрізняй: інфо-медійна грамотність». Київ : IREX, 2021. 400 с. URL : <https://www.aup.com.ua/mm/>.
6. Ільченко О.А. Медіаграмотність у суспільно-гуманітарному циклі дисциплін освітньо-професійної програми підготовки здобувачів вищої освіти. *Pedagogical and psychological sciences: regularities and development trends: Collective monograph*. Riga, Latvia : “Baltija Publishing”, 2020. Р. 104–118. DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-023-0-7>. URL: <https://cutt.ly/2xfxqAQ>.

Ilichenko O., Yashchenko E. The elements of media literacy in the English classes

The article is devoted to the problems of integrating the elements of media reality in the educational space of higher education students, particular in English classes. In the information and psychological challenges time, the topic of info-media literacy has become especially relevant for Ukrainians, especially to young people.

This research considers the ways of integrating the basics of media literacy into educational professional programs, formulates the purpose of the course and presents the project of the program “The Fundamentals of Media Literacy”, offers examples of exercises for integration into English-language disciplines.

Ways of integration of info-media literacy into the educational-professional program of preparation of applicants for higher education: 1) introduction of a separate course; 2) launching an online course or motivating applicants for higher education to take existing ones; 3) organization of a workshop; 4) inclusion of separate topics / content modules / blocks of content modules in the existing disciplines in the program; 5) introduction of certain exercises that will promote the development of critical analysis of media content in the curriculum of the disciplines of the social and humanitarian cycle, in particular English.

The program of the media literacy course provides for the integration of the following five main topics: 1) the role of the media in the life of modern person; 2) traditional media; 3) editorial policy; 4) social media; 5) misinformation and media manipulation.

This article offers examples of exercises and tasks aimed at studying and self-analysis of the media space of higher education, to distinguish facts and judgments, to develop news literacy, to get acquainted with the influence of media owners on the information media space, to detect the media manipulation. These exercises should be perceived as “the rules of the game”, selecting content from English, French, Ukrainian, etc. sites on the topic of the lesson, which will be integrated into a particular exercise.

Key words: *info-media literacy, English language, the integrated media literacy course.*